

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת בהעלותך

למה צריך צדיקים בכלל?

מה מרים חשבה על משה רבינו? איך קשיי החיים מחברים אותנו לה? ולמה צריך צדיקים? שיעור בסיסי על חיים של חיבור לה' ועל עבודה במציאות מול קדושה ופרישות

משה רבנו ומרים הנביאה שבתוך הנפש

בפרשה שלנו אנו לומדים על מרים ואהרן שמדברים לשון הרע על משה רבנו. "וַתִּדְבַר מְרִיָם וְאַהֲרֹן בְּמַשָּׁה עַל אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנִית אֲשֶׁר לָקַח". מרים ואהרן מדברים על כך שמאז מתן תורה פרש משה מאשתו. מאז מתן תורה התעלה משה רבנו מעל כל צרכי הגוף, וכחלק מכך גם פרש מחיי אישות. מרים ואהרן לא רואים את הפרישות של משה רבנו בעין טובה. הם תמהים על כך: וַיֹּאמְרוּ הֲרֵק אֶךְ בְּמַשָּׁה דְבַר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דָבַר. מרים ואהרן טוענים שגם הם נביאים כמו משה, וגם איתם ה' מדבר, ועם זאת הם לא פורשים מחיי אישות, ובמה שונה משה שהוא מתנהג כך.

לפני שנצלול לעומק הדברים, רק נשים לב מי המייצג העיקרי של הדיבור על משה רבנו. מלשון הפסוק, "וַתִּדְבַר מְרִיָם וְאַהֲרֹן", לימדו אותנו חז"ל (וכך מובא ברש"י על אתר) "היא פְּתָחָה בְּדַבּוּר תְּחִלָּה". המייצגת העיקרית של הדיבור נגד משה רבנו היא מרים.

לכל יהודי יש בתוך הנפש חלק של משה רבנו, וחלק של מרים הנביאה. משה רבנו מתעלה מעל צרכי הגוף, מעל המצוקות האנושיות, ומסדר לכולם מתוך דבקותו שכאשר יש קשר עם הקב"ה אין שום קושי. משה מייצג דבקות שלא 'משאירה' שום מקום למצוקה האנושית משום שזו מתבטלת בפני הנוכחות המאירה של ה'. הקשר עם ה' של משה רבנו דומה ל'ענן' שמשוה נמצא בתוכו, כך שמסביב קיימת המציאות אך הוא עם ה' לגמרי בלי קשר למציאות (ואכן, בהמשך נראה שלאחר שמרים מדברת על משה רבנו - מיד 'סר הענן'). כך לכל אחד יש בנפש מקום של משה רבנו, של קשר עם ה' שלא שייך לקושי המציאות.

כמו כן, לכל יהודי יש בתוך הנפש חלק של קשר עם ה' שדומה למרים הנביאה. מרים רואה את אופי הקשר עם ה' של משה רבנו, והיא מדברת עליו בביקורת. מרים רואה שמשה רבנו מדלג על צרכי הגוף, על הרצונות, על המצוקות האנושיות, מתוך דבקותו בה'.

אך לדעת מרים ה' רוצה את הקשר שלנו איתו גם מתוך הקושי שלנו. מרים טוענת שהצרכים האנושיים לא רק שאינם מפריעים, אלא הם גם מסייעים לקשר שלנו עם ה', משום שעל ידם אנו מפתחים את התלות שלנו בה'. לטענת מרים, הקשיים האנושיים עוזרים לנו לאפשר לה' לנכוח בתוכנו.

גם בתוך הנפש, לכל אחד מאיתנו יש מקום בו הוא נפגש עם ה' דווקא מתוך הקושי שלו. כאשר אדם חווה את הצרכים האנושיים שלו, וממילא את הקשיים שלו, הוא גם מרגיש כמה הנוכחות של ה' קיומית לו. במצב כזה כל הקשר שלו עם ה' הופך להיות עוצמתי וממשי.

זו כוונת מרים בדבריה: "הֲרַק אֶךְ בְּמִשָּׁה דָּבָר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דָּבָר". מרים טוענת שה' לא נוכח רק במשה, רק במי שמנותק מהמציאות ומקשייה, אלא גם בה ובאהרן, בתוך אלו שחיים את המציאות, ומתוך כך נותנים לה' לנכוח בתוכם.

ומדוע לא יראתם

ה' שומע את מרים ואהרן מדברים, ומגיב לדבריהם בפתאומיות. כאשר נתבונן בדבריו של ה' למרים ואהרן נגלה שה' לא שולל את דבריהם, אלא מוכיח אותם על דבר אחד: ומדוע לא יראתם לדָבָר בְּעַבְדֵי בְּמִשָּׁה. ה' טוען לאהרן ומרים: חסרה לכם יראה מול משה רבנו. בכל דבריו ה' מדגיש להם נקודה אחת: חסרה לכם הכרת הפער בין המדרגה שלכם לבין המדרגה של משה רבנו.

ה' לא אומר למרים שהיא טועה. ה' מסכים עם מרים שצרכי הגוף וקשיי המציאות מאפשרים לפתח תלות בקשר עם ה' וכך לתת לו לנכוח בתוכנו. אלא שה' מלמד אותה שמדרגתו של משה רבנו היא הרבה למעלה מכך.

על משה רבנו אומר ה': "פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמְרָאָה וְלֹא בְחִידוֹת וּתְמַנֵּת ה' יְבִיט". משה לא זקוק לקשיים של המציאות כדי שה' ינכח בתוכו בעוצמה. משה רבנו חי את הפנימיות, את הנוכחות של ה' עצמה. הוא לא עומד מבחוץ וזקוק לצרכי המציאות כדי להיות קשור לה', אלא הוא קשור לה' בעצם החיים שלו.

חייבים את משה רבנו!

אכן, קשיי המציאות הם לא רק בדיעבד, אלא אף לכתחילה, נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וה' רוצה שנוכחותו תתבטא דווקא בתוך הקשיים שלנו.

אך יחד עם זאת, חובה להכיר בכך שכל הכח להיות עם ה' בקשר מתוך הקשיים מגיע מתוך מדרגתו של משה רבנו. רק מתוך הקשר של משה רבנו, שמרומם מעל קשיי המציאות, ניתן לקבל כח לחיות בקשר עם ה' שמגיע מתוך הקשיים עצמם. זו משמעות תוכחתו של הקב"ה: "וּמְדוּעַ לֹא יֵרָאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְמִשְׁהָ". אמת, ה' רוצה לנכוח בתוך קשיי המציאות, אך כל היכולת לכך שה' ישרה במציאות התחתונה הוא אך ורק כאשר קיימת דמותו של משה רבנו שמתרוממת מעל המציאות.

כך בדיוק ממחיש הקב"ה למרים בפסוקים הבאים:

לאחר שה' מוכיח את מרים ואהרן, מתואר כך: "וְהֶעֱנַן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהָיָה מְרִים מְצַרְעֵת בְּשִׁלְג". הענן מייצג את נוכחות ה', ומיד כאשר הענן סר מרים מצטרעת. בכך ה' ממחיש למרים עד כמה היא עצמה זקוקה למשה רבנו, ועד כמה קשר עם ה' שמתוך קשיי המציאות זקוק לצדיק שחי את הקשר עם ה' בלי קשר למציאות. ללא מציאותו של משה רבנו, שמבטא נוכחות של ה' בלי קשר לקשיי המציאות, מיד נופלים לקשיי המציאות עצמם, ולא מצליחים להנכיח בהם את הקב"ה. זו המשמעות של צרעת מרים, שמתפשטת בגופה ברגע שהיא מנתקת את עצמה ממה רבנו.

הקב"ה מלמד את מרים שהוא אמנם אוהב את הקשר איתו שעולה מתוך קשיי המציאות, שמבטאת מרים, אך אין לו קיום ללא הקשר עם ה' שמעל קשיי המציאות, שמבטא משה רבנו.

כך גם בתוך הנפש של כל אחד מאיתנו: עלינו להכיר בכך שהחלק בתוכנו שפוגש את ה' מתוך הקושי מקבל את יציבותו וקיומו מתוך החלק בתוכנו שקשור לה' בקשר עצמי ופשוט שהינו מעבר לקשיי המציאות.

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

